

СЕКЦИЯ: ТУРИЗМ И РЕКРЕАЦИЯ

УДК 008:94]:338.48-6:7/8-027.541(477.7)

Бондарчук-Чугіна Ірина Юріївна
Миколаївська філія Київського Національного університету
культури і мистецтв
(Миколаїв, Україна)

КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІВНІЧНОГО ПРИЧОРНОМОР'Я ТА АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОГО ТУРИЗМУ

***Анотація:** розглядається туризм, як соціокультурний феномен та проблеми відродження і розвиток культурно-історичної спадщини України.*

***Ключові слова:** історико-культурний потенціал, туризм, розвиток*

*Bondarchuk-Chugina I. Yu.
Nikolaev branch of Kiev National University culture and arts
(Mykolaiv, Ukraine)*

***Abstract:** tourism is considered as a sociocultural phenomenon and problems of revival and development of cultural-historical heritage of Ukraine*

***Key words:** historical and cultural potential, tourism, development.*

КУЛЬТУРНО ИСТОРИЧЕСКИЙ ПОТЕНЦИАЛ СЕВЕРНОГО ПРИЧЕРНОМОРЬЯ И АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ РАЗВИТИЯ РЕГИОНАЛЬНОГО ТУРИЗМА

***Аннотация** рассматривается туризм как социокультурный феномен и проблемы возрождения и развития культурно-исторического наследия Украины.*

***Ключевые слова:** историко-культурный потенциал, туризм, развитие.*

Сучасний туризм – це складний соціокультурний та історичний феномен, який з форми організації дозвілля та способу заняття вільного часу поступово перетворився у фактор світового значення нового століття й тисячоліття. Сьогодні він виступає в світі як глобальне явище, динаміка якого постійно зростає.

У матеріалах міжнародної конференції „Туризм у XXI столітті „ а також у сучасних міжнародних документах із питань розвитку туризму та мандрівок, все більше акцентується увага на світосприйнятті, культурному, історичному, пізнавальному, етичному, комунікативному значення туризму, як специфічному, соціальному інституті та феномені загальнолюдської культури.

У глобальному етичному кодексі туризму ВТО (Мадрид 1988 р.) є спеціальний розділ „Туристична діяльність як засіб знайомства з культурним наслідуванням людства„. Тому проблема використання в туризмі соціально-культурного потенціалу країн, окремих регіонів стала актуальною.

Велику увагу цій проблемі приділяють сучасні українські культурологи,

вчені філософи "Київської школи" - В.С. Пазенок, В. Г. Антоненко, В.Г. Табачковський, В.А. Малахов, М.В. Цюрупа, М.В. Попович.

Дослідженню туризму як соціокультурному феномену був присвячений у 2002 році Всеукраїнський круглий стіл - "Філософія туризму", де визначено, що туризм у сучасному світі має важливе значення для розвитку особистості, сприяє розширенню його знань про навколишній світ, про закономірності та тенденції поступу суспільства у справі формування цінностей та світоглядних орієнтирів.

Розвиток сучасного туризму на півдні України тісно пов'язаний з проблемою відродження і розвитку культурно-історичної спадщини України, її духовності.

Заслуженим авторитетом у туристів користуються перлини України - Карпати, міста- Київ, Одеса та ін., але не менш привабливим для туристів є Північне Причорномор'я, яке ще не розкрило свій найбагатший природний та історико-культурний потенціал. Цей регіон має свою багату історію.

Історія Північного Причорномор'я сягає у далеке минуле. Більшість спеціалістів вважає, що заселення його почалось близько 20 тисяч років тому. У VII - П ст. до н. е. причорноморські степи населяв народ, що прийшов зі сходу (іраномовні племена скіфів). Тоді ж сюди почали мігрувати греки, що заснували перше давньогрецьке поселення Борисфеніда (нині острів Березань Очаківського району Миколаївської області). Внаслідок цього вони створили багато поселень, самим відомим з яких на Миколаївщині стало місто-держава Ольвія, заснована в середині VI ст. до н. е. Поруч з Дністровською Тирою (зараз м. Белгород-Дністровський) Ольвія була самим крупним економічним, торгівельним і культурним центром Північного Причорномор'я. Заснували Ольвію переселенці з міста Мілета (яке було для греків Батьківщиною знаменитого філософа Фалеса та перших філософських шкіл), а також переселенці з інших міст Давньої Греції. Вважається, що першим мандрівником і першим істориком, письменником, що розповів про Північне Причорномор'я був давньогрецький історик Геродот (близько 485 р. до н. е. - 425 р. до н.е.). Вагому частину свого життя він присвятив мандрівкам у різні держави Європи та Азії, а також Єгипет. У числі більшості місць, в яких він побував - Північне Причорномор'я аж до Ольвії.

Першими з давніх жителів південних степів України, ім'я яких донесли до нас писемні джерела, були киммерійці. "Батько історії" Геродот серед розмаїття народів, племен, родів, згадує таємничих киммерійців загадкові племена Північного Причорномор'я, які жили тут у IX-УІІ ст. до н. е. і були вигнані скіфами.

Ольвія принесла з собою античну цивілізацію з усіма її досягненнями та особливостями на береги Північного Причорномор'я, і греки як носії більш високої культури особливо вплинули на культуру і наступний розвиток місцевих народів.

Упродовж перших століть нашої ери територію краю поступово стали заселяти слов'янські племена. Сліди їх знаходять повсюди. Відомо, що острів Березань (нині Миколаївська обл.) лежав на відомому шляху "з варяг у греки". Центри сьогоднішнього Північного Причорномор'я - міста Миколаїв та Херсон - будувались під час російсько-турецької війни 1787-1791 років, коли виникла гостра необхідність у бойових кораблях для молодого Чорноморського флоту.

Саме вони (ці міста) стали колискою та воєнною базою, ковалем кадрів Чорноморського флоту, що стало наслідком всієї історії та культурного життя цих міст і навколишніх воєнних поселень.

Бурхливий розвиток суднобудівництва на початку XIX століття сприяв розвитку культурного життя міст. Місто Миколаїв стає центром Чорноморського флоту, куди приїздять адміralи, і де служать вищі морські чини. Цікаві історичні матеріали про воєнне життя того періоду та про великих полководців, флотоводців ми знаходимо у працях Д.М. Афанасьєва, С.В. Воєйков, М.М. Кир'яков, Г.Н. Ге, В. Бардадим, М.М. Аркаса.

До кінця XIX століття Херсон і Миколаїв були найбільшими торговельно-промисловими центрами на півдні держави.

Отже, південний регіон України історично став одним із найбільш багатонаціональних регіонів, та значним науковим і культурним осередком України. Тому в сучасних умовах зростання ролі культури у формуванні національної свідомості настав час проаналізувати роль духовної культури минулого та сьогодення такого цікавого регіону, як південь України. Для обґрунтування моделі розвитку туризму цього регіону потрібні серйозні історичні та культурологічні дослідження, на основі яких можна змоделювати сучасний стан і майбутнє культури регіону та розвитку туризму.

Культура півдня України та Південного Причорномор'я в історичному аспекті це передусім скіфська культура, антична культура Південного Причорномор'я, культура південних слов'ян, південно-українського козацтва, багатонаціонального населення півдня України XIX-XX століття.

Історична взаємодія етносів проживаючих на одній території супроводжується соціокультурними взаємодіями, формуються регіональні особливості культури. Створюються контактні культурні зони- регіони, які складають невід'ємну частину простору національної культури.

Велику дослідницьку роботу з вивчення особливостей і досягнень культури півдня України провели викладачі МФ КНУКіМ. Вийшли збірники наукових праць "Питання культури Півдня України у світовому аспекті сьогодення" (М., 1998), науково-методичний збірник "Питання культури півдня України". У Херсоні також вийшли збірники "Заселення півдня України: проблеми національного та культурного розвитку", "Багатокультурність: історія, функціонування, проблеми вивчення". Багато цінного у матеріалах Миколаївських обласних краєзнавчих конференцій "Історія, етнографія, культура, нові дослідження".

Культурне життя Північного Причорномор'я неможливо уявити без життєдіяльності видатних людей краю: письменників, політичних діячів, музикантів, художників, театральних діячів. На сцені Миколаївського театру Шеффера грали видатні актори: М.Н. Єрмолова, М.С. Щелкін, В.Е. Мійєрхольд, В.Ф. Комісаржевська, формуючи естетичні принципи та художні смаки своїх глядачів. У картинах історії культури "Південного Прибужжя" (автори О.Ф. Ковальова, В.П. Чистов) розповідається про театральне та літературне життя Миколаївщини початку XX століття.

Видатні українські актори, режисери, театральні діячі (Микола Карпович Садовський, Панас Карпович Саксаганський) народились у Херсонській губернії, їх акторська та творча діяльність пов'язана з нашим краєм. Неодноразово бував у Миколаєві актор та керівник першої професійної

української акторської трупи - Марк Лукич Кропивницький. Його театр брав початок в українському фольклорі, у народних іграх, інтермедіях; поєднував в єдине ціле слово, музику та пластичні рухи. Як драматург М.Л. Кропивницький є автором більш як 40 відомих українських п'єс. 14 березня 1900 року вперше на Україні, у Миколаєві в театрі Шеффера Кропивницький поставив оперу нашого земляка М.М. Аркаса "Катерина".

Микола Миколайович Аркас - український історик, композитор, громадсько-політичний діяч народився 7 січня 1853 року в м. Миколаєві, де й провів усе своє життя. Композиторські здібності Миколи Миколайовича втілювалися у створенні опери "Катерина" за однойменною поемою Т.Г. Шевченка.

У 1907 році М.М. Аркас заснував у Миколаєві прогресивну громадську організацію "Просвіта" і був її керівником. Свою діяльність з пропаганди рідної мови, історії та культури він зробив вагомий внесок у ствердження національної самосвідомості українського народу.

Місто Миколаїв одразу приваблює туристів своєю архітектурою: грецька архітектурна спадщина помітна у багатьох будовах ділового призначення. Це будинок штабу головного командира Чорноморського флоту (нині будівля суднобудівного музею), ворота Адміралтейства (тепер будівля суднобудівного заводу ім. 61 коммунара), будинок флоту. У містах Причорномор'я багато чудових пам'ятників.

У чітко спланованій центральній частині Миколаєва збереглося багато адміністративних культових та жилих споруд, що були збудовані у XIX столітті. Серед них виділяються: кафедральний собор Різдва Пресвятої Богородиці (1800 рік), Миколаївська церква (1817 рік), будівля астрономічної обсерваторії (1821 рік, архітектор Ф. Вунш), німецька лютеранська церква (1849 рік). У центрі міста знаходиться класична будівля художнього російського драматичного театру (кінець XIX століття).

У Херсоні знаходиться один зі старіших храмів Свято-Катерининський собор (1782-1787 роки, архітектор І. Старов) та відомий пам'ятник адміралу Ф. Ушакову (1957 рік, скульптори Н. і П. Кравченко, А. Чубин).

Про архітектурні шедеври Північного Причорномор'я можна прочитати: довідкова література про м. Миколаїв; Д.І.Заковоротний "Храми Миколаєва" (2001 р.), "Релігійні організації на Миколаївщині: історія та сучасність" (2001 р.), "Миколаїв. Архітектурно-історичний нарис" (1988 р.), "Морські храми Росії" (1995 р.), Н.А. Кухар-Онишко "Арх.-тектура Миколаєва" (2001 р.).

Збереження, вивчення і пропаганда багатотисячолітньої культури - ознака цивілізованої нації. Чистим і невичерпним джерелом духовності та моральності є почуття любові до рідного краю, глибокої поваги до народних традицій. Тому велике значення має краєзнавча робота. Ознайомленню з історією краю, його традиціями сприяє робота краєзнавчих музеїв Миколаєва та Херсона. Без краєзнавчої роботи не може існувати туризм.

Велику роль у розвитку мистецько-краєзнавчого туризму відіграє обласний художній музей імені В. Верещагіна, Очаківський музей маріністичного живопису імені Р. Судковського та Вознесенський художній музей імені Є. Кібрика. Вони являють собою справжні осередки художньої культури, збереження і пропаганди духовних цінностей.

Активне використання історико-культурного потенціалу Північного

Причорномор'я у туризмі дає можливість інтенсивно розвивати духовний туризм: історичний, історико-культурний, художньо-творчий, науковий, воєнно-патріотичний, екологічний.

Під історико-культурним потенціалом туризму розуміється також комплексне використання досліджень краєзнавців, а також діяльність співробітників краєзнавчих та художніх музеїв, викладачів та студентів навчальних закладів, співробітників бібліотек, членів суспільних музеїв, обласних та міських адміністрацій, обласних та міських управлінь у справах культури та туризму.

З кожним роком Північне Причорномор'я відроджується як туристичний регіон. Перш за все для розвитку сучасного туризму Північне Причорномор'я приваблює своїм географічним розташуванням, де досить тепла, м'яка, малосніжна зима (-5 С, середня гратура), жарке літо (+27 С, середня температура). Широка рівнина Північного Причорномор'я, по якій протікають ріки з мальовничими берегами - Південний Буг і Дніпро, поступово переходить до моря. Особливу привабливість південній частині Північного Причорномор'я надають пов'язані з Чорним морем лимани, піщані коси, довгі піщані береги Чорного та Азовського морів. Унікальні в своєму роді природні заповідники: чорноморський біосферний заповідник Асканія-Нова, Гранітно-степове Побужжя, національний ландшафтний парк Кінбурзька коса, Азово-Сиваський національний природний парк.

Розроблена туристична карта Миколаївської області, на яку нанесено основні маршрути, якими можна подорожувати усім бажаючим; виготовлена велика кількість рекламної продукції. Отже, Північне Причорномор'я має чималий потенціал для того, щоб приймати велику кількість гостей із усіх кінців світу.

Туризм являє собою міцний імпульс розвитку сфери культури регіону. Він стимулює поіск і включення в активний оборот маловідомих сторін в національному, історичному, художньому розвитку регіону, збагачує його культурний потенціал.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Пазенок В.С., Федорченко В.К. Філософія туризму.- К., 2004.
2. Теория культуры: Учебное пособие / Под ред. С.Н. Иконникова, В.П. Большакова. СПб., 2008.
3. Петранівський В.Л., Рутинський М.Й. Туристичнекраєзнавство: Навч. посіб. / За ред.проф. Ф.Д. Заставного. – К.: Знання, 2006.- 575 с.